

мышленности на основе формирование эффективного механизма стратегического управления промышленными предприятиями. С целью создания условий для долгосрочного устойчивого развития экономики предлагается разработать концептуальные основы политика реструктуризации промышленности, которая, прежде всего, должна быть направлена на преобразование и изменение структуры управленческих процессов.

Отдельное внимание при разработке программ, направленных на привлечение и эффективное использование экономического потенциала регионов следует обратить на развитие институциональной среды как решающего фактора эффективного экономического развития.

Создание и развитие кластерных объединений в промышленности поможет устранить диспропорции в региональном экономическом развитии, за счет повышения предпринимательской активности населения, создать условия для справедливого распределения доходов для всех участников рынка.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Серегина С.В. Роль государства в экономике. Синергетический подход. /С.В. Серегина. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2002. – 228 с.
2. Скаленко А.К., Глобальные резервы роста/ пер. с укр./ научн. ред. и предисл. чл.-корр. НАНУ О.Г. Белоуса, – К.: Информационно-издательский центр «Интеллект», 2002. – 428 с.
2. Соколенко С.И. Промышленная и территориальная кластеризация как средство реструктуризации / С.И. Соколенко // Безопасность Евразии. – 2002. – № 1. – С. 433-445.
4. Структурні зміни та економічний розвиток України: моногр. / [В.М.Геєц, Л.В.Шикарук, Т.І. Артьомова та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 696 с. :табл., рис.
5. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення: моногр. / кол. авт.; за ред. д.е.н., проф. А.Ф. Мельник. – Тернопіль: Економічна думка, 2003, – 608 с.

УДК 336.777

РОЗВИТОК АКРЕДИТИВНОЇ ФОРМИ РОЗРАХУНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Маслій Н.Д.

У статті розглянуто теоретичні та методологічні основи безготівкових розрахунків на національному та міжнародному ринках. Проведений аналіз переваг та недоліків застосування акредитивної форми розрахунків. Охарактеризований вплив глобалізації світової економіки на розвиток розрахунків акредитивами в Україні. Розроблений універсальний механізм безготівкових розрахунків з урахуванням особливостей національної банківської системи.

Ключові слова: акредитивна форма розрахунків, банк, зовнішньоекономічна діяльність, механізм розрахунку акредитивом, глобалізація, світова економіка, платіжна система.

На сьогоднішній день глобалізація світової економічної діяльності є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу. У зв'язку з цим постає явище співпраці між суб'єктами підприємництва, які є резидентами різних країн. Основним елементом в діловій комунікації між підприємствами являються фінансові установи. Для банків як учасників, що проводять обслуговування розрахунків між експортерами та імпортерами, стає все більш важливим застосування загальноприйнятих у міжнародній практиці

форм безготівкових розрахунків, а саме розрахунки акредитивами. Забезпечення довіри до співпраці іноземних країн з українськими партнерами – важливе завдання, яке стоїть перед банківською системою України. Якщо Україна прагне до поліпшення стосунків у сфері економічних відносин з іншими країнами, то банківським установам необхідно вдосконалювати систему міжнародних розрахунків, особливо увагу надавати саме використанню акредитивів як найнадійнішої та ефективної форми міжнародних розрахунків.

Міжнародні розрахунки в Україні протягом тривалого часу практично не були предметом наукових досліджень, не враховувались їхні характерні особливості, широкі зовнішньоекономічні зв'язки. Актуальними питаннями при дослідженні стали проблеми нормативно – правового регулювання міжнародних розрахунків, пошуки узгодження міжнародних платіжних систем з національними, запровадження нових технологій, новітніх інструментів у безготівковій міжнародній розрахунки.

Можна відмітити, що в таких країнах як Англія, США, Франція, ФРН проблема нормативно-правового регулювання безготівкових розрахунків є предметом значної кількості правових досліджень й розробок [6]. Питання ж акредитивної форми безготівкових розрахунків розроблені в теоретично-правовому плані детально багатьма науковцями. Серед яких можна відзначити приділяли увагу багато вчених:

Федосік І. М. та Каднічанська В. М., «Застосування акредитивної форми розрахунків українськими банками у сфері міжнародних відносин» висвітлили переваги і недоліки акредитивної форми розрахунків в Україні на прикладі ВАТ «Укресімбанк» що дає можливість аналізувати структуру експортних та імпорتنих акредитивів в Україні [7]. Максименко О. В. дослідив теоретичні аспекти акредитивної форми розрахунків, зокрема види акредитивів та їх сутність [5]. В. Васильєва та В. Лозовий у праці «Облік та практика застосування акредитива у сфері зовнішньоекономічної діяльності» визначили особливості застосування цієї форми розрахунків, а також методичку ведення бухгалтерського та податкового обліку акредитива у практичній діяльності та інші [6]. Виходячи із зазначеного, поза увагою багатьох вчених залишилися питання удосконалення тарифної політики банків при розрахунках акредитивами, мінімізації транзакційних витрат удосконалюючи механізми бізнес - взаємодії учасників міжнародного ринку а також не розглядалося питання структурної складової застосування акредитива на прикладі окремих банків України.

Таким чином потребують подальших досліджень теоретичні та практичні питання застосування міжнародного та національного банківського законодавства, аналіз й узагальнення банківської практики роботи з акредитивами, визначення пропозицій щодо покращення системи безготівкових розрахунків в Україні в цілому.

Аналіз стану й ступеня розробленості досліджуваної проблеми свідчить, що незважаючи на велику кількість робіт вітчизняних і закордонних авторів, присвячених питанням безготівкових розрахунків, їх видам, принципам застосування, недостатньо уваги приділено розрахункам акредитивами та визначенням факторів впливу змін у світовій економіці.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні сучасних підходів щодо впровадження акредитивної форми розрахунків та розробки універсального механізму міжнародних та національних розрахунків акредитивами в умовах глобалізації економіки.

Для досягнення поставленої мети перш за все необхідно розкрити особливості участі національних та міжнародних банків в акредитивних розрахунках, виокремити переваги і недоліки даної форми розрахунку, розробити універсальний механізм співпраці учасників акредитивних розрахунків.

Оскільки самостійний економічний розвиток України сприяє входженню у світове співтовариство, необхідна прогресивна адаптація до міжнародних стандартів та правил. Впровадження платіжних систем таких як та застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку сформували основу для удосконалення системи міжнародних платежів. Інтеграція у світовий простір вимагає таких способів проведення розрахунків між клієнтами різних країн, щоб вони були захищені від всіх можливих ризиків при максимальній їх швидкості. Однією з безготівкових форм розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта зобов'язаний виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи й надані послуги або надати повноваження іншому банку здійснити цю оплату є акредитивна форма розрахунку [1]. При відповідній формі розрахунків виникають економічні відносини між чотирма суб'єктами: заявником акредитиву - платник, який звернувся до банку, що його обслу-

говує, для відкриття акредитива; банком-емітентом - банк платника, що відкриває акредитив своєму клієнтові; бенефіціаром - юридична особа, на користь якої виставлений акредитив (продавець, виконавець робіт або послуг тощо) та виконуючий банк - банк бенефіціара або інший банк, що за дорученням банку-емітента виконує акредитив.

Банк-емітент може відкривати покриті (попереднє депонування коштів) та непокриті (гарантований акредитив) акредитиви. Депонування коштів в установі банку постачальника можна здійснити також і за рахунок кредиту, отриманого платником у банку-емітенті. Проте для кожного конкретного акредитива можна використати тільки одне джерело платежу, тобто виставляти акредитив частково за рахунок власних коштів, а частково за рахунок кредиту не дозволяється. Відкриваючи гарантований акредитив, банк-емітент дає банку-виконавцю право списувати платежі на користь постачальника — отримувача коштів зі свого кореспондентського рахунка.

В іншому (виконуючому) банку за дорученням банку-емітента можуть виконуватися акредитиви: депоновані - списанням коштів з аналітичного рахунка «Розрахунки акредитивами», відкритого у виконуючому банку або гарантовані - наданням виконуючому банкові права списувати кошти з кореспондентського рахунка банку-емітента, відкритого при встановленні кореспондентських відносин між банками. Умови та порядок проведення акредитивної форми розрахунків передбачені у договорі між бенефіціаром і заявником акредитиву. Механізм розрахунку акредитивною формою наведений на рис. 1.

Технологія застосування акредитивної форми розрахунків передбачає укладання угоди між постачальником і покупцем, в якій вказуються конкретні умови розрахунків за акредитивом, строк його дії, вид акредитиву, спосіб його виконання, банк постачальника і покупця.

Підставою для відкриття акредитива платником може бути повідомлення постачальника про готовність до відвантаження товару. Для того, щоб відкрити акредитив платник подає в банк заяву встановленого зразка з необхідними реквізитами (номер договору, згідно з яким відкривається акредитив; термін чинності акредитива; рахунок платника і банк, який його обслуговує; документи, згідно з якими здійснюються виплати за акредитивом; строк їх подання; вид акредитива та сума акредитива).

Рис.1. Механізм міжнародних та національних розрахунків акредитивами

Закриття акредитива в банку постачальника здійснюється: після закінчення терміну чинності акредитива; на заяву покупця про відкликання акредитива повністю або частково; на заяву постачальника щодо відмови від дальшого використання акредитива до закінчення терміну його чинності. Акредитив закривається в день отримання повідомлення від банку-емітента. Невикористана сума акредитива повертається банку платника для зарахування на рахунок, з якого депонувалися кошти.

Значною перевагою при застосуванні акредитивної форми розрахунку для продавця є тверда гарантія того, що він отримає оплату за поставлений товар або надані послуги на основі представлених документів, що оформлені відповідно до умов акредитива. Платіж не може бути затриманий або не здійснений покупцем, так як акредитив є зобов'язанням банку-емітента провести оплату документів, що

представлені згідно з умовами акредитива.

Щодо покупця, то при розрахунках за допомогою акредитива він може бути впевнений, що оплата буде проведена тільки після відвантаження товару чи надання послуг. Оплата за акредитивом не буде здійснена банком без відповідної згоди покупця якщо надані в банк документи не відповідають умовам акредитиву.

Недоліком акредитивної форми розрахунків є висока затратність коштів та складність операції. За виконання таких операцій банки стягають більш високу комісію, для відкриття акредитива використовується банківський кредит, за який необхідно сплачувати відсоток. В Україні за акредитив імпортер сплачує мінімум 0,6 % від суми контракту, але не менше ніж 150-200 дол. США. Залежно від складності операції комісійні за акредитивом можуть становити 3 % [8].

Не зважаючи на недоліки в Україні розвиток акредитивної форми розрахунків є обов'язковим для забезпечення ефективної співпраці українських підприємств з іноземними партнерами. Проте при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності необхідно аналізувати і враховувати:

- фінансова надійність експортера/імпортера;
- взаємовідносини: продавець-покупець (агент із продажу, дочірнє підприємство, перша угода);
- політична та економічна стабільність країни-імпортера;
- вид товарів, послуг;
- особливості галузі;
- сума угоди.

Як показали дослідження саме акредитивну форму розрахунків можна порекомендувати у випадках, коли між експортером та імпортером укладаються: перша угода; угоди на великі суми; угоди, пов'язані з кредитами на тривалі строки; угоди з імпортерами із країн, які перебувають у важкому економічному становищі, відомих низькою культурою оплати та нестабільністю політико-економічної ситуації; угоди з резидентами й країн, які потребують оформлення платежів виключно через акредитиви.

В Україні в загальному обсязі міжнародних розрахунків частка акредитивної форми значно менша за частку банківських переказів. За даними декількох провідних банків, в Україні структура зовнішньоекономічних розрахунків розподіляється приблизно таким чином: на долю банківських переказів припадає близько 90 %, на долю акредитива – 9 %, на інкасо – 1 %. Крім цього, розвиток акредитивної форми розрахунків в Україні сповільнюється через вимогу 100 % покриття, що робить цю операцію малопривабливою для імпортера. Щодо практичного впровадження розрахунків акредитивами досліджувалась діяльність банку «Райффайзен Банк Аваль» який досить впевнено працює на міжнародному ринку банківських послуг. Відділ документарних операцій, який безпосередньо проводить розрахунки акредитивами працює в тісному контакті із відділом кореспондентських відносин, який постійно працює із банками – кореспондентами по питанням надання лімітів під документарні операції. Слід відзначити, що завдяки довірливим відносинам, що склались із провідними закордонними банками, «Райффайзен Банк Аваль» сьогодні розглядається як надійний діловий партнер. Рядом провідних банків США та Європи надані значні ліміти на прийняття акредитивних та гарантійних зобов'язань

ВИСНОВКИ

Отже в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки: по-перше, при експорті товарів лише при акредитивній формі розрахунків продавець може переконатись в платоспроможності покупця ще до їх відвантаження. По друге, визначено, що така операція достатньо витратна для національних підприємств та розроблено універсальний механізм міжнародних та національних розрахунків акредитивами. По третє обґрунтовані переваги при застосуванні даного механізму: гарантія того, що кошти на поточний рахунок зарахуються тільки після поставки товару за договором; непокритий акредитив дозволяє не виділяти ресурси на здійснення попередньої оплати; фінансування зовнішньоекономічної операції з використанням акредитива дешевше, ніж залучення кредиту на здійснення попередньої оплати; для оформлення договору не є необхідним підпис гаранта.

Отже, на сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних відносин обслуговуючий банк може запропонувати суб'єктам підприємницької діяльності, що є резидентами різних країн механізм ак-

редитивної форми розрахунків, який дозволить мінімізувати фінансові витрати та підприємницькі ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (зі змінами і доповнен. 1993 р., публ. МТП № 500: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України і НБУ «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті (зі змінами та доповненнями від 28.07.2004 №984: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затверджена постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.
4. Уманців Ю. Розвиток національної банківської системи в умовах глобалізації світової економіки // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 10.
5. Максименко О. В. Акредитив як платіжний інструмент та спосіб фінансування / О.В. Максименко // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 1(75). – С. 6–8.
6. Васил'єва В. Облік та практика застосування акредитиву у сфері зовнішньоекономічної діяльності / В. Васил'єва, В. Вазовий. // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 1(33). – С. 8–17.
7. Федосік І. М. Застосування акредитивної форми розрахунків українськими банками у сфері міжнародних відносин / І. М. Федосік // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 119–122
8. Внукова Н. М. Особливості формування транскордонних банківських кластерів / Н. М. Внукова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий збірник / [за ред. І. Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – Вип. 7. – Т. 1. – С. 20–26.

УДК 657

ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ПІДСИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ФУНКЦІОНАЛЬНО РОЗВИНУТИХ СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Ткаченко С.А.

Розглянуто інформаційні взаємозв'язки підсистеми бухгалтерського обліку в функціонально розвинутої системі управління спеціального призначення. Застосовано до відображення інформаційних зв'язків підсистеми бухгалтерського обліку в функціонально розвинутої системі управління спеціального призначення підходу, який базується на дослідженні внутрішніх зв'язків підсистеми, які формують її як єдине ціле та зовнішнього по відношенню до підсистеми інформаційного обміну.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інформаційні взаємозв'язки, функціонально розвинута система управління спеціального призначення

Системний підхід до створення в функціонально розвинутої системі управління спеціального призначення підсистеми бухгалтерського обліку передбачає глибоке дослідження її внутрішніх і зовнішніх зв'язків. Під зв'язком прийнято розуміти обопільне або одностороннє накладення обмежень